

УДК 94(477)''19''

DOI <https://doi.org/10.24919/3083-6158.18/60.14>

Мирослава ФІЛІПОВИЧ

кандидат історичних наук, доцент, Почесний професор Балтійського науково-дослідного інституту проблем трансформації економічної сфери, м. Рига, Латвійська Республіка; доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності, Заклад вищої освіти «Академія рекреаційних технологій і права», вул. Промислова, 2, м. Луцьк, Україна, індекс 43023 (filmira@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3220-6746>

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GPW-7877-2022>

Наталія СІРУК

кандидат історичних наук, викладач, Відокремлений структурний підрозділ «Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій», вул. Кафедральна, 6, м. Луцьк, Україна, індекс 43016 (siruk.nat@meta.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3504-9368>

Бібліографічний опис статті: Філіпович, М., & Сірук, Н. (2025). Процес консолідації культурно-просвітницьких організацій Волині у 1918–1939 рр. *Українські історичні студії*, 18(60). 124–130. doi: <https://doi.org/10.24919/3083-6158.18/60.14>

ПРОЦЕС КОНСОЛІДАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ВОЛИНІ В 1918–1939 РР.

Анотація. Ця розвідка має на меті вирішити такі питання: з'ясувати сутність можливого об'єднання зусиль громадських товариств Волині в міжвоєнний період у сфері популяризації та збереження культури та освіти, проаналізувати особливості культурно-освітньої діяльності організацій, простежити специфіку їх дій та ставлення польської влади до спроби створити єдине українське культурно-освітнє товариство на Волині.

Методологічну основу становить порівняльно-історичний підхід, що передбачає сукупність пізнавальних засобів, процедур, які дають змогу виявити схожість і відмінність між явищами, що вивчаються, визначити їхню генетичну спорідненість (зв'язок за походженням), загальне й специфічне в їхньому розвитку. В основу дослідження покладено з'ясування історичної тягlosti поняття «культурно-освітньої діяльності».

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі культурно-освітнього середовища Волинського воєводства та зусиль, які були направлені на об'єднавчий процес громадських організацій. Проблема співпраці громадських організацій, об'єднання їх зусиль є актуальною не лише в минулому столітті, а й нині. Вивчення об'єднавчих спроб дасть можливість уникнути помилок, які стали перешкодою до виконання культурницьких завдань. Діяльність культурно-освітніх організацій на терені Волинського краю була об'єктом наукового інтересу багатьох учених, але чимало питань пов'язаних з об'єднавчими процесами залишаються і до сьогодні маловивченими та не формують повної картини громадського руху в період між двома світовими війнами.

Висновки. Встановлено, що цей процес був неоднозначним і суперечливим, та не обмежувався лише культурною ідентифікацією українського населення. Попри спроби об'єднатися та налагодити тісну співпрацю у сфері культури та освіти, громадські організації на Волині лишилися розпорошеними, що дало змогу польській владі до кінця 30-х років XX століття фактично їх ліквідувати. А ті, які утрималися, змушені були перейти на утраквістичні умови своєї діяльності.

Ключові слова: культурно-освітні товариства, «Просвіта», організаційні збори, філії, з'їзди, статут, розпорядження, Волинське воєводство.

Myroslava FILIPOVYCH

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Honorary Professor of the Baltic Research Institute for Economic Sphere Transformation, Riga, Republic of Latvia, Associate Professor at the Department of Documentation and Information Activities, Institution of Higher Education “Academy of Recreation Technologies and Law”, 2, Promyslova Str., Lutsk, Ukraine, postal code 43023 (filmira@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3220-6746>

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GPW-7877-2022>

Natalia SIRUK

Candidate of Historical Sciences, Lecturer, Subdivision “Volyn Professional College, National University of Food Technologies”, 6, Katedralna Str., Lutsk, Ukraine, postal code 43016 (siruk.nat@meta.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3504-9368>

To cite this article: Filipovych, M., & Siruk, N. (2025). Protses konsolidatsii kulturno-prosvitnytskykh orhanizatsii Volyni u 1918–1939 rr. [The process of consolidation of cultural and educational organizations of Volyn in 1918–1939]. *Ukrainski istorychni studii – Ukrainian Historical Studies*, 18(60). 124–130. doi: <https://doi.org/10.24919/3083-6158.18/60.14> [in Ukrainian].

THE PROCESS OF CONSOLIDATION OF CULTURAL AND EDUCATIONAL ORGANIZATIONS OF VOLYN IN 1918–1939

Summary. This intelligence is *aimed* at solving the following issues: to find out the essence of the possible unification of efforts of public societies in Volyn in the interwar period in the field of popularization and preservation of culture and education, to analyze the peculiarities of cultural and educational activities of organizations, to trace the specifics of their actions and the attitude of the Polish authorities to the attempt to create a single Ukrainian cultural and educational society in Volyn.

The methodological basis is the comparative-historical approach, which provides for a set of cognitive means, procedures that allow to identify similarities and differences between the phenomena under study, to determine their genetic kinship (connection by origin), general and specific in their development. The study is based on the clarification of the historical continuity of the concept of «cultural and educational activity».

The scientific novelty lies in the comprehensive analysis of the cultural and educational environment of the Volyn Voivodeship and the efforts that were aimed at the unification process of public organizations. The problem of cooperation of public organizations, combining their efforts is relevant not only in the last century, but also today. The study of unifying attempts will make it possible to avoid mistakes that have become an obstacle to solving cultural problems. Volyn region was the object of scientific interest of many scientists, but many issues related to the unification processes remain poorly studied to this day and do not form a complete picture of the social movement in the period between the two world wars.

Conclusions. It was established that this process was ambiguous and contradictory, and was not limited only to the framework of cultural identification of the Ukrainian population. Despite attempts to unite and establish close cooperation in the field of culture and education, public organizations in Volyn remained dispersed, which allowed the Polish authorities to actually liquidate them by the end of the 30s of the twentieth century. And those who abstained were forced to switch to *utraquist* conditions of their activities.

Key words: cultural and educational societies, “Prosvita”, organizational meetings, branches, congresses, charter, orders, Volyn Voivodeship.

Постановка проблеми. Співпраця культурно-освітніх організацій завжди є актуальною, незважаючи на часові та просторові маркери. Це питання було актуальним і сто років тому. Попри буремні 1917–1920 роки, культурно-освітнє життя вирувало на теренах Волині. Посилювалось воно не лише тим, що тут відбувалися військові події, а й значною мірою – міграцією населення, зі сторони сходу – українського, із заходу – польського. Саме поява активних у громадському житті мешканців краю спонукає до появи різноманітних товариств, метою яких стали популяризація та збереження культури і освіти. Значну роль у цьому русі почали відігравати товариства «Просвіта». Особливість їх діяльності у Волинському воєводстві полягала в тому, що всі вони були повітові і своїм центром вважали Матірнє товариство «Просвіта» у Львові. Така структура призвела до того, що ці товариства не мали власного воєводського центру і були рівнозначні одна одній, що не завжди було благом у їх діяльності,

особливо в часи, коли став насаджуватися «сокальський кордон» між Галичиною та Волиню і Холмщиною.

Аналіз досліджень. Проблеми становлення культурницьких, просвітницьких, політичних організацій Волині в міжвоєнний період досліджували С. Булавина (Булавина, 2021), Р. Давидюк, А. Жив'юк (Давидюк, Жив'юк, 2016), М. Кучерепа (Кучерепа, 2016), Л. Стрільчук, М. Філіпович (Стрільчук, Філіпович, 2023), однак вони здебільшого акцентували увагу на окремих організаціях, оминаючи загальні процеси та тенденції, притаманні всім громадським установам, які переймалися збереженням української автентичності в межах II Речі Посполитої.

Мета дослідження – з'ясувати сутність можливого об'єднання, проаналізувати особливості об'єднавчого процесу просвітян, простежити специфіку просвітянських дій та ставлення польської влади до спроби створити єдине українське культурно-освітнє товариство на Волині.

Виклад основного матеріалу. Щоб зрозуміти сьогодення, нерідко варто оглянутися, дослідити минуле. Нині з регулярною періодичністю порушується, навіть зловісно мусолиться, питання «волинської трагедії» 1943 року. Як би деяким політичним діячам не хотілося трактувати їх і будувати, на цих поістину трагічних сторінках історії, свій політичний імідж та кар'єру, у будь-якому разі вони змушені зголоситися, що ця трагедія мала свої витоки та корені сформовані не блискавично і в одномоменті, ці події породжені навіть не кількарічно, вони стали апогеєм діянь, які передували йому десятиліттями. Свідченням чого стає навіть той факт, що їх відголосок відчутний і після 80 років по тому. Тому, на наше переконання, доречним їх витоки досліджувати з розгляду двох основних критеріїв – хронологічних і культурно-освітніх, адже культура – «це троянській кінь у політиці» (ДАТО, ф. 3567, оп. 1, спр. 226, арк. 5.).

Щодо хронологічних, то щонайменше з буремних визвольних змагань 1918–1921 років. І в ці роки українці, як і поляки, були не готові до якогось поборювання одне одного. Перші намагалися вберегтися від повного краху, другі докладали зусиль до зміцнення власних позицій, що згодом дало змогу наступні кілька років проживати в ілюзорних стосунках. Українці переводили подих, вірячи і зважаючи на міжнародні догмати: Версальський договір від 28 червня 1919 року, § 109 Конституції Польщі 17 березня 1921 року, ст. VII Ризького мирного договору від 18 березня 1921 року, які гарантували певну національну автономію та самовираження.

Поляки ж стримували свої амбіції, почасти від того, що не вірили тому чуду, як порівняно легко дісталася значна частина українських земель. Лояльному ставленню до формування різного роду українських національних організацій сприяв той факт, що Армія Української Народної Республіки та Військо Польське перемогли більшовиків у 1920 році у Варшавській битві (13–25 серпня 1920 року), яка стала згодом відома як «Диво на Віслі», а також те, що 6 січова дивізія під командуванням полковника Марка Безручка обороняла місто Замостя. Ситуацію, яка склалась у тогочасній Польщі, повною мірою характеризує вислів, який приписують польському дипломату Каєтану Моравському (*Kajetan Dzierżykraj-Morawski/Gaëtan Morawski/Jan Chomecki*): «Оборонили Галичину для Польщі, заплативши за це сотнями убитих. Що за іронія долі!!!».

Однак ставлення до цих подій швидко змінилося, фактично розпочинаючи з виборів до польського Сейму і Сенату 1922 року, де було продемонстровано консолідувальну силу української громади. З того часу стихають голоси про спільну боротьбу українців і поляків проти більшовиків. І на цей відголосок ми натрапляємо й сьогодні, коли на честь цієї перемоги щороку 15 серпня в Польщі відзначають Свято польського війська. Цей день символізує перемогу над більшовиками та зміцнення незалежності Другої Речі Посполитої. Однак не прийнято говорити про участь українців у цьому контексті. І сьогодні постає не лише саме питання формування інституцій та екзистенцій національної пам'яті, а нагальним стає питання «культури пам'яті». Тому в цьому контексті стає доречним питання дослідження культурно-освітнього простору як тодішньої Польщі, так і в сьогоденні.

Якщо вести мову про становлення культурно-освітнього руху і його консолідаційні зусилля між двома світовими війнами (зважаючи на сучасну війну між Україною та Росією, на нашу думку, прийнятним є відхід від терміна «міжвоєнний період»), то тут варто найперше спертися на суспільно-політичний важіль, який дає змогу ці зусилля розділити на певні етапи, саме з урахуванням його впливу на них.

1) 1918–1925 роки, *ремісія* – розгубленість і розпорошеність як відголосок подій попереднього десятиліття. Характеризується певною спонтанністю, масовістю і значною кількістю різного роду товариств. Завдяки пануванню в широких масах ідеї про самовизначення нації, про створення окремого чи автономного державного національного сегмента, це позитивно посприяло на виборах до сейму та сенату в 1922 році. Одним із результатів цих консолідаційних зусиль є не лише поява Волинської парламентської Репрезентація, а й усвідомлення поляками ідеї «всепольськості», що призводить до появи в 1924 році особливого «кресового закону», метою якого було ополячення і вводилася двомовна шкільна освіта.

2) 1925–1935 роки, *стабілізація* – структуризація національних організацій, розуміння поняття «в єдності сила», полонізація, осадництво, створення утравістичних інституцій шкіл та організацій. Саме в цей період з'являється нова політична сила УНДО, проводяться об'єднавчі заходи. Загалом цей час характеризується народними вічами, селянськими сходами.

Одним із найбільш вагомих консолідувальних заходів на Волині можна вважати Луцький церковний з'їзд 1927 року з метою українізації Православної церкви в міжвоєнній Польщі. На церковний з'їзд прибуло 565 делегатів від усіх повітів Волині та частини православних парафій Полісся, Холмщини і Підляшшя та майже 200 гостей, зокрема й 8 українських послів Сейму та Сенату.

У цей же період активізуються об'єднавчі зусилля і серед волинських просвітян, організації яких були найбільш чисельними. І хоча Товариство «Луцька «Просвіта» було зареєстровано ще за часів української влади в Житомирському окружному суді 1918 року, у цей же час у Волинському воєводстві створюються окремі повітові просвітянські товариства у Володимирі, Горохові, Дубно, Здолбунові, Ковелі, Кременці, Рівному. Із самого початку питання об'єднання в єдину «Волинську «Просвіту» розглядалось місцевими діячами як засіб координації їх праці. У той час, коли Львівська «Просвіта» була центром для всієї Галичини, Товариство «Рідна Хата» в Холмі – центром для Холмщини, Товариство «Просвіта» в Бересті – для всього Полісся, то подібні тенденції притаманні були і Волині.

15 лютого 1921 року Рада Луцької «Просвіти» скликала перший з'їзд повітових «Просвіт» Волині. Статут «Об'єднання українських культурно-просвітницьких організацій Волині» з центром у м. Ковелі був поданий до Волинського воєводства для легалізації. Однак процес владою затягувався (Філіпович, 2022, с. 68). А спроби влади на початку 1922 року ліквідувати Рівненське Товариство змусили до скликання з ініціативи Луцькою «Просвітою» 8–9 липня 1922 року другого з'їзду культурно-освітніх організацій воєводства. Спільними зусиллями Рівненське Товариство вдалося відстояти і задекларувати, що утворення єдиної культурно-просвітницької установи на Волині є необхідністю. Статут об'єднання під назвою «Волинська Просвіта» з центром у Луцьку був ухвалений з'їздом.

Однак легалізація Волинської «Просвіти» затяглась на три роки. 5 березня 1924 року Волинське воєводство остаточно відмовило в легалізації. 13 червня 1925 року у відповіді на звернення просвітян міністр внутрішніх справ зазначив, що «Волинська Просвіта» є такою, що «загрожує спокоєві і є небезпечною для громад, або й противною моралі» (Власовський, 1928, с. 70). Попри заборону проводити з'їзд повітових «Просвіт», 28 червня 1925 року відбулася нарада представників культурно-освітніх, кооперативних організацій Волині, Холмщини, Полісся в Рівному (ДАВО, ф. 389, оп. 1, спр. 29, арк. 3). І хоча формально єдиного товариства так і не було створено, однак представники повітових просвітянських товариств стали дедалі частіше проводити спільні заходи, координувати власні зусилля і надавати підтримку одне одному. Так, у період з 28 лютого 1926 року до 27 березня 1927 року відбува-

лися з'їзди повітових представників «Просвіт» Волині (ДАВО, ф. 54, оп. 1, спр. 108, арк. 6). Ковельська повітова «Просвіта» у 1927 році листувалася з Луцькою повітовою «Просвітою» та надавала відомості про свою діяльність (ДАВО, ф. 248, оп. 1, спр. 78, арк. 3).

Активно долучалися товариства до спільного проведення днів пам'яті Тараса Шевченка, Симона Петлюри. Підтримували ініціативи товариства «Рідна хата» щодо відстоювання українських шкіл. Розглядалися проєкти створення гуртків, основним завданням яких мало бути підняття культурного рівня селян і села.

Зважаючи на те, що влада перешкождала об'єднавчим зусиллям, на третьому з'їзді «Просвіт» Волині у Рівному 26 травня 1926 року було ухвалено рішення про визнання Головного товариства «Просвіта» у «Львові єдиним об'єднувальним центром для всіх українських просвітніх організацій на Українських землях у Польщі, а його Головний відділ – єдиним керівником та зверхником тих організацій» (Філіпович, 2007, с. 30).

І хоча сучасна система стримувань і противаг, пов'язана насамперед з активізацією держави у сфері управління суспільними процесами, інституалізувалася в 1960–1970 роках, однак з упевненістю можна стверджувати, що апробація цієї системи провадилася польською владою на Волині у 20–30-х роках XX століття щодо українських культурно-освітніх організацій.

Так, на початку 1927 року об'єднавчий процес набув несподіваного повороту. Волинський воєводський уряд 5 лютого 1927 року звернувся до Ради Луцької «Просвіти» з пропозицією організувати «Окружне Товариство Волинської «Просвіти». Внесення відповідного прохання і Статутів до реєстрації належало би зробити протягом лютого поточного року» (Філіпович, 2018, с. 80).

Розуміючи, що таке звернення було не свідченням «турботи» про розвиток просвітянського руху, а прагненням воєводства ізолювати Волинь від Галичини та підпорядкувати Товариство одному керівництву. Реакція представників повітових товариств була неоднозначною. Острог, Володимир і Рівне були за об'єднання, а Дубно, Крем'янець і Ковель – проти. З огляду на це було ухвалено рішення про скликання на осінь 1927 року в Рівному четвертого просвітянського з'їзду. Та його проведення довелось відкласти, оскільки надійшла заборона від міністерства внутрішніх справ без будь-яких пояснень та мотивацій. У травні 1928 року воєводство поставило вимогу змінити Статут організації на власнерозроблений, застерігаючи, що в разі відмови постане питання про ліквідацію товариства. Четвертий з'їзд представників просвітянських організацій Волині 9 липня 1928 року відхилив пропозицію воєводства. На кінець того ж року, після тривалого узгодження власне розробленого статуту між собою та між воєводою Г. Юзевським, було вирішено скликати черговий, п'ятий з'їзд. Однак 29 січня 1929 року польська влада видала заборону на його проведення, а згодом під різними приводами ліквідувала більшість повітових осередків, найдовше з яких, до липня 1935 року, діяло Луцьке товариство.

Консолідовані зусилля української громади на Волині викликали певне занепокоєння у влади, яка спочатку пом'якшує свою політику, переходячи до санації і як протипоходу організовує з'їзд послів і сенаторів Волині в 1928 році, на якому воєвода наголосив, що не вбачає суперечності між концепцією незалежної України й належністю України до Речі Посполитої. Попри задеклароване, на цьому ж таки з'їзді послів і сенаторів затверджується «волинська програма» як модель співжиття й інтеграції національних громад при збереженні державної та адміністративної єдності та санаційний курс, в основі якого лежали методи управління: посилення адміністративного контролю, економічне піднесення регіону й продовження утравістичної культурно-освітньої політики.

Попри такий поворот влади, спільні заходи продовжувалися, зокрема з червня 1931 року до грудня 1933 року, на заклик Луцької управи прихильників православної освіти і охорони традицій православної віри імені Петра Могили щодо впровадження служби Божої українською мовою в селах та збір пожертвувань голодуючим на Великій Україні. Відреагували товариства і щодо підтримки Луцької приватної української гімназії Товариства імені

Лесі Українки, яка проіснувала до 1939 р. Тісна співпраця української гімназії була і з Українським педагогічним товариством м. Львова у 1931–1935 рр. (ДАВО, ф. 63, оп. 1, спр. 3, арк. 280; ф. 73, оп. 1, спр. 37, арк. 20). А в 1938–1939 роках до підтримки гімназії долучилися «Просвітянські хати», духовенство, театральні товариства і кооперативи, які проводили збір коштів з метою розширення приміщення гімназії (ДАВО, ф. 73, оп. 1, спр. 104, арк. 26; спр. 109, арк. 123). У 1935–1936 роках культурно-освітні організації українців надавали посильну допомогу редакції у виданні журналу «За соборність» (ДАВО, ф. 63, оп. 1, спр. 17, арк. 167).

У 1935–1939 рр. радикалізація – на фоні всеохопного контролю влади за культурно-громадським рухом, пацифікації, відбулося наростання націоналістичних тенденцій як у поляків, так і в українців. Такі тенденції призводять до радикалізації громадськості, протистояння та появи мілітаризованих культурно-освітніх осередків, як результат – створення ОУН і «Табору національного єднання» (OZN), які спиралися також на культурно-освітній складник з певним ідеологічним ухилом. Обидві організації виникли майже одночасно й набули швидкого поширення.

Висновки. Так, попри спроби об'єднатися та налагодити тісну співпрацю у сфері культури та освіти, громадські організації на Волині лишилися розпорошеними, що дозволило польській владі до кінця 30-х років XX століття фактично їх ліквідувати. А ті, які утрималися, змушені були перейти на утраквістичні умови своєї діяльності. Встановлено, що цей процес був неоднозначним і суперечливим та не обмежувався лише культурною ідентифікацією українського населення. Загалом, попри офіційну заборону проведення об'єднаних заходів, українські товариства консолідувалися навколо певної спільної ідеї. Загальними зусиллями просвітян, товариства імені Петра Могили, іншими культурно-освітніми організаціями вдавалося підтримати та створити мережу бібліотек, які діяли впродовж майже двох десятиліть. Спільні зусилля розрізаних, коли штучно, коли ідеологічно, організацій все ж таки не були марними й стали щитом проти асиміляції та дали змогу зберегти мову, віру й національну ідентичність у складному політичному контексті.

Джерела та література

- Булавина, С. (2021). Культурно-освітні організації як чинник формування національної свідомості у політико-правовому контексті міжвоєнного періоду на Волині. *Історико-правовий часопис*, 16(1), 6–13.
- Власовський, І. (1928). *Луцька «Просвіта»* (10 років просвітницької праці 1918–1928 рр.). Львів.
- Давидюк, Р., & Жив'юк, А. (2016). Рівненська повітова «Просвіта»: десятиріччя під знаком УНР. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: історичні науки*, 3(328), 39–44.
- Державний архів Волинської області – ДАВО.
- Державний архів Тернопільської області – ДАТО.
- Кучерепа, М. (2016). Становлення та діяльність просвітянських організацій на Волині (1918–1939 рр.). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: історичні науки*, 3(328), 28–35.
- Стрільчук, Л., & Філіпович, М. (2023). Особливості ліквідації Волинських товариств «Просвіта» польською владою у міжвоєнний період. *Східноєвропейський історичний вісник*, (28), 125–133. <https://doi.org/10.24919/2519-058X.28.287559>
- Філіпович, М. (2007). *Луцька «Просвіта» 1918–1935 рр.* Луцьк.
- Філіпович, М. (2022). Методичне забезпечення просвітницько-виховних заходів громадських організацій Волині у 1920–1930 рр. *Літопис Волині*, 63–68. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.spec.12>
- Філіпович, М. (2018). Політичні умови діяльності громадських організацій на Волині 1918–1939 рр. *Літопис Волині*, (19), 78–82. <http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/82/45>

References

- Bulavina, S.** (2021). Kulturno-osvitni orhanizatsiyi yak chynn timer formuvannya natsionalnoyi svidomosti u polityko-pravovomu konteksti mizhvoyennoho periodu na Volyni [Cultural and Educational Organizations as a Factor in the Formation of National Consciousness in the Political and Legal Context of the Interwar Period in Volyn]. *Istoryko-pravoviy chasopys*, 16(1), 6–13. [in Ukrainian]
- Vlasovskiy, I.** (1928). Lutska “Prosvita” (10 rokiv prosvitnitskoyi pratsi 1918–1928 rr.) [Lutsk “Prosvita” (10 years of educational work in 1918–1928)]. Lviv. [in Ukrainian]
- Davidyuk, R., & Zhiviyuk, A.** (2016). Rivnenska povitova “Prosvita”: desyatyrichchya pid znakom UNR [Rivne County “Prosvita”: A Decade Under the Sign of the Ukrainian People’s Republic]. *Naukoviy visnyk Skhidnoyevropeyskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrayinky. Seriya: istorichni nauki*, 3(328), 39–44. [in Ukrainian]
- DAVO – **Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti** [State Archive of Volyn Region].
- DATO – **Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti** [State Archives of Ternopil Region].
- Kucherepa, M.** (2016). Stanovlennya ta diyalnist prosvityanskikh orhanizatsiy na Volyni (1918–1939 rr.) [Formation and Activity of Educational Organizations in Volyn (1918–1939)]. *Naukoviy visnyk Skhidnoyevropeyskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrayinky. Seriya: istorichni nauki*, 3(328), 28–35. [in Ukrainian]
- Strilchuk, L., & Filipovych, M.** (2023). Osoblyvosti likvidatsiyi Volynskikh tovarystv “Prosvita” polskoyu vladoyu u mizhvoyenniy period [Features of the Volhynia “Prosvita” Societies Liquidation by the Polish Authorities during the Interwar Period]. *Skhidnoyevropeyskiy istorichniy visnyk*, (28), 125–133. <https://doi.org/10.24919/2519-058X.28.287559> [in Ukrainian]
- Filipovych, M.** (2007). Lutska “Prosvita” 1918–1935 rr. [Lutsk “Prosvita” 1918–1935]. Lutsk. [in Ukrainian]
- Filipovych, M.** (2022). Metodychne zabezpechennya prosvitnytsko-vykhovnykh zakhodiv hromadskykh orhanizatsiy Volyni u 1920–1930 rr. [Methodological support of outreach activities of non-governmental organizations in Volyn in 1920–1930]. *Litopys Volyni*, 63–68. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.spec.12> [in Ukrainian]
- Filipovych, M.** (2018). Politychni umovy diialnosti hromadskykh orhanizatsii na Volyni 1918–1939 rr. [Political conditions of NGO activity in Volyn in 1918–1939] *Litopys Volyni*, (19), 78–82. <http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/82/45> [in Ukrainian]

Дата надходження статті: 24.07.2025

Дата прийняття статті: 22.08.2025

Опубліковано: 14.10.2025